

Agnieszka Deresz

Urząd Skarbowy w Siedlcach

e-mail: agnieszka.deresz@mz.mofnet.gov.pl

Marian Podstawka

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

e-mail: marian_podstawka@sggw.pl

ZRÓŻNICOWANIE OBCIĄŻEŃ PODATKOWYCH PODATNIKÓW UZYSKUJĄCYCH WYNAGRODZENIA ZE STOSUNKU PRACY ORAZ PRZEDSIĘBIORCÓW

DIFFERENTIATION OF TAX BURDEN IMPOSED ON TAXPAYERS DUE TO REMUNERATION FOR EMPLOYMENT AND ENTREPRENEURS

DOI: 10.15611/pn.2017.488.02

JEL Classification:

Streszczenie: Celem artykułu jest ocena rozkładu obciążeń podatkowych podatników uzyskujących wynagrodzenie ze stosunku pracy w porównaniu z obciążeniami przedsiębiorców opodatkowanych na zasadach ogólnych przy zastosowaniu progresywnej skali podatkowej oraz stawki liniowej w wysokości 19% w 2017 roku. Na podstawie przedmiotowej analizy podjęto próbę weryfikacji tezy, że polski system podatku dochodowego od osób fizycznych obciąża relatywnie wysoko podatników uzyskujących wynagrodzenie ze stosunku pracy w relacji do przedsiębiorców opodatkowanych na zasadach ogólnych oraz że łączne obciążenia fiskalne także najbardziej dotyczą osób zatrudnionych na umowę o pracę. Badania dotyczą wysokości uzyskiwanych w skali roku przychodów w kwotach: 1200 tys., 600 tys., 360 tys., 120 tys. 60 tys. zł, natomiast zasady opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych oraz warunki naliczania i opłacania składek społecznej i zdrowotnej przyjęto zgodnie z przepisami obowiązującymi w 2017 roku.

Słowa kluczowe: wynagrodzenie ze stosunku pracy, pozarolnicza działalność gospodarcza, składki na ubezpieczenia społeczne, składka na ubezpieczenie zdrowotne, należny podatek dochodowy od osób fizycznych.

Summary: The aim of this dissertation is the evaluation of distribution of tax burden imposed on those taxpayers who gain their income as employees' remuneration compared to the entrepreneurs who are taxed according to general rules with applying progressive tax scale and flat tax rate of 19% in 2017. In this article, based on the abovementioned analysis, the author has tried to justify that Polish tax system referring to personal income tax settlement, distinguishes relatively high tax burden of those taxpayers whose income come from

remuneration of employment comparing to entrepreneurs taxed on general rules and that total fiscal impositions mostly charge income of employees' remuneration.

Keywords: remuneration for employment, non-agricultural activities, social security contribution, health insurance contribution, tax due.

1. Wstęp

Ustawodawca w podatku dochodowym od osób fizycznych wyszczególnił źródła powstawania przychodów. Przedmiotem opracowania są dwa rodzaje źródeł przychodów. Pierwszy rodzaj to stosunek pracy. Każdy pracownik świadczący pracę za wynagrodzeniem pozostaje w tzw. stosunku pracy, który regulowany jest w kodeksie pracy oraz przepisach szczegółowych, takich jak ustawa o pracownikach urzędów państwowych czy ustawa o szkolnictwie wyższym. Za przychody ze stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze lub ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń [Ustawa z 26 lipca 1991, art. 12 ust. 1]. Drugim rodzajem źródeł przychodu jest pozarolnicza działalność gospodarcza. Za przychód z pozarolniczej działalności gospodarczej uważa się kwoty należne, choćby nie zostały faktycznie otrzymane, po wyłączeniu wartości zwróconych towarów i udzielonych bonifikat. U podatników, dokonujących sprzedaży towarów i usług opodatkowanych podatkiem od towarów i usług za przychód z tej sprzedaży uważa się przychód pomniejszony o należny podatek od towarów i usług [Ustawa z 26 lipca 1991, art. 14 ust.1].

Za podstawę wyznaczania należności podatkowej w podatku dochodowym od osób fizycznych z wymienionych źródeł przychodów przyjmowany jest dochód osiągnięty w danym czasie. Najogólniej można go zdefiniować jako przychód pomniejszony o koszty uzyskania przychodu.

Podjmując pracę na podstawie standardowej umowy o pracę, pracownik nie ma wpływu na koszty uzyskania przychodu. Pracodawca jako płatnik, obliczając zaliczkę na podatek dochodowy od osób fizycznych, pomniejsza przychód, bez względu na wielkość wynagrodzenia i etatu, o stałe koszty. Miesięcznie w 2017 r. wynoszą one 111,25 zł. Rocznie nie mogą przekroczyć 1335,00 zł. W niektórych sytuacjach mogą być one niewiele wyższe. Dotyczy to jednak szczególnych przypadków, np. gdy miejsce zamieszkania położone jest w innej miejscowości niż zakład pracy albo jeśli pracownik świadczy pracę na podstawie więcej niż jednej umowy o pracę. Wysokości kosztów uzyskania przychodu ze stosunku pracy nie podwyższono od 2008 roku, co oznacza, że jakakolwiek podwyżka przychodów z tytułu wynagrodzenia ze stosunku pracy spowoduje zwiększenie obciążenia podatkowego: podatnik zapłaci większą kwotę podatku dochodowego od osób fizycznych. Z punktu widzenia optymalizacji podatkowej podatnikowi będzie zależało na wyższych kosztach uzyskania przychodu. Wyższe koszty to niższy dochód i tym samym niższe obciążenia podatkowe, niższy podatek do zapłaty. W pozarolniczej

działalności gospodarczej koszty kształtują się inaczej niż ze stosunku służbowego czy też stosunku pracy. Podatnik, uwzględniając poniesione wydatki w kosztach podatkowych, powinien przede wszystkim kierować się definicją kosztu uzyskania przychodu. W myśl ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych za koszt podatkowy uznaje się wydatki poniesione w celu uzyskania przychodu, jak również utrzymania źródła przychodów [Ustawa z 26 lipca 1991, art. 22 ust. 1]. Oznacza to, że koszt uzyskania przychodu to taki wydatek, który został poniesiony w związku z prowadzoną działalnością i ma lub może mieć wpływ na wielkość osiągniętego przychodu, i tutaj ustawodawca nie wyznacza żadnych sztywnych kwot.

Podobnie jak podatek dochodowy od osób fizycznych, także stawki składek na ubezpieczenia społeczne oraz stawka składki na ubezpieczenie zdrowotne określone są administracyjnie i są obligatoryjne. Występują duże różnice w obciążeniach składkami dla omawianych źródeł przychodów. Co do zasady z wynagrodzenia osoby zatrudnionej w ramach stosunku pracy potrącana jest część składki emerytalnej, część składki rentowej i składka chorobowa, co w sumie stanowi 13,71% przychodów. Wysokość obciążeń fiskalnych¹ rośnie więc wraz ze wzrostem przychodu z tytułu wynagrodzenia ze stosunku pracy. Po przekroczeniu skumulowanych przychodów z wynagrodzenia ze stosunku pracy w wysokości 127 890 zł w 2017 roku, przychód pomniejszany jest jedynie o składkę na ubezpieczenie zdrowotne.

Przedsiębiorca, tak jak osoba uzyskująca wynagrodzenie ze stosunku pracy, musi także opłacać składki na ubezpieczenia społeczne. Składki te, w odróżnieniu od wynagrodzenia ze stosunku pracy, co do zasady mają charakter stały bez względu na wysokość osiąganych przychodów. Kwota, jaką miesięcznie w 2017 roku przedsiębiorca jest zobowiązany zapłacić na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, to 812,61 zł bez względu na to, jaki dochód faktycznie osiąga.

Uzyskiwanie przychodów z tytułu wynagrodzenia ze stosunku pracy oznacza opodatkowanie dochodu według progresywnej skali podatkowej, zgodnie z którą dochód do wysokości 85 528 zł opodatkowany jest stawką 18%, a powyżej tej kwoty – stawką 32%. Niestety nie ma w tym przypadku możliwości na optymalizację obciążenia podatkowego i ucieczki przed stawką 32%. Jedyną możliwością jest skorzystanie z preferencyjnych sposobów opodatkowania, nie każdy jednak ma do nich prawo, nie w każdym też przypadku zmniejszają one dochód do wysokości z pierwszego przedziału progresywnej skali podatkowej, w której obowiązuje stawka podatku 18%. Pozarolnicza działalność gospodarcza może być, ale nie musi, opodatkowana na zasadach ogólnych przy zastosowaniu progresywnej skali podatkowej. Przedsiębiorca może zdecydować się na inne formy opodatkowania, m.in. ma do wyboru opodatkowanie na zasadach ogólnych przy zastosowaniu stawki liniowej w wysokości 19% niezależnie od wysokości osiągniętego dochodu. W tym przypadku wysokość podatku należnego jest proporcjonalna do wysokości podstawy opodatkowania.

¹ Postrzeżenie obciążeń fiskalnych powinno odbywać się przez pryzmat kwot składek społecznych potrącanych z wynagrodzenia, gdyż to one obrazują rzeczywistą wysokość płaconego podatku dochodowego od osób fizycznych.

W polskiej opinii publicznej dominuje błędne przekonanie, że osoby fizyczne prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą ponoszą wysokie obciążenia podatkowe. Okoliczności towarzyszące założeniu własnej pozarolniczej działalności gospodarczej są z pewnością u każdego podatnika inne. Każdy przyszły przedsiębiorca powinien zestawić plusy i minusy oraz szanse i zagrożenia zatrudnienia w ramach umowy o pracę oraz otwarcia i prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Dla jednej osoby porzucenie bezpieczeństwa związanego ze stałym zatrudnieniem może okazać się zbyt trudne, z kolei dla innej czynnik ryzyka, kwestia samodzielności w wykonywaniu obowiązków związanych z pracą, samodzielnego pozyskiwania klientów, kontrahentów itp. jest bardziej cenne.

Celem opracowania jest przedstawienie obciążeń podatkowych i łącznych obciążeń fiskalnych podatników uzyskujących wynagrodzenie ze stosunku pracy w porównaniu z obciążeniami podatkowymi przedsiębiorców opodatkowanych na zasadach ogólnych przy zastosowaniu progresywnej skali podatkowej oraz przy zastosowaniu stawki liniowej w wysokości 19%. W kontekście celu opracowania postawiono tezę, że polski system podatku dochodowego od osób fizycznych wyróżnia się relatywnie wysokim obciążeniem podatkowym podatników uzyskujących wynagrodzenie ze stosunku pracy w relacji do przedsiębiorców opodatkowanych na zasadach ogólnych oraz że łączne obciążenia fiskalne są bardziej restrykcyjne dla osób zatrudnionych na umowę o pracę niż dla przedsiębiorców. Badania dotyczą wysokości uzyskiwanych w skali roku przychodów w kwotach: 1200 tys., 600 tys., 360 tys., 120 tys. i 60 tys. zł, natomiast zasady opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych oraz warunki naliczania i opłacania składek społecznych i składki zdrowotnej przyjęto zgodnie z obowiązującymi przepisami w 2017 roku. Kwoty przychodów (1200 tys., 600 tys., 360 tys., 120 tys. i 60 tys. zł) są kwotami przykładowymi, jakie przyjęto do zweryfikowania tezy będącej przedmiotem opracowania.

2. Analiza porównawcza obciążeń podatkowych podatników uzyskujących wynagrodzenie ze stosunku pracy oraz przedsiębiorców

Do oceny obciążeń podatkowych wzięto pod uwagę rok 2017. Dokonano porównania należnego podatku dochodowego osoby fizycznej uzyskującej wynagrodzenie z tytułu umowy o pracę z należnym podatkiem dochodowym osoby fizycznej prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą opodatkowaną na zasadach ogólnych przy zastosowaniu progresywnej skali podatkowej oraz przy zastosowaniu stawki liniowej w wysokości 19%. Do celów porównania wzięto pod uwagę wysokość rocznego przychodu: 1200 tys., 600 tys., 360 tys., 120 tys. i 60 tys. zł. Obliczenia przedstawiono w tab. 1.

Tabela 1. Obciążenia podatkowe podatników uzyskujących wynagrodzenie ze stosunku pracy oraz przedsiębiorców w 2017 roku (w ujęciu kwotowym)

Wyszczególnienie	Umowa o pracę	Pozarolnicza działalność gospodarcza – zasady ogólne	
		według progresywnej skali podatkowej	według stawki liniowej 19%
Przychód (dochód brutto) (w zł)	1 200 000,00	1 200 000,00	1 200 000,00
Koszty uzyskania przychodu (w zł)	1 335,00	720 000,00	720 000,00
Dochód (w zł)	1 198 665,00	480 000,00	480 000,00
Podatek (w zł)	371 596,00	141 626,00	91 200,00
Składki na ubezpieczenia społeczne (w zł)	17 533,72	9 751,32	9 751,32
Składka na ubezpieczenie zdrowotne (w zł)	106 421,97	3 567,36	3 567,36
Należny podatek dochodowy (w zł)	274 343,00	135 434,00	86 275,00
Dochód netto (w zł)	801 701,31	1 051 247,32	1 100 406,32
Przychód (dochód brutto) (w zł)	600 000,00	600 000,00	600 000,00
Koszty uzyskania przychodu (w zł)	1 335,00	360 000,00	360 000,00
Dochód (w zł)	598 665,00	240 000,00	240 000,00
Podatek (w zł)	179 599,00	64 826,00	45 600,00
Składki na ubezpieczenia społeczne (w zł)	17 533,72	9 751,32	9 751,32
Składka na ubezpieczenie zdrowotne (w zł)	52 421,97	3 567,36	3 567,36
Należny podatek dochodowy (w zł)	128 843,00	58 634,00	40 675,00
Dochód netto (w zł)	401 201,31	528 047,32	546 006,32
Przychód (dochód brutto) (w zł)	360 000,00	360 000,00	360 000,00
Koszty uzyskania przychodu (w zł)	1 335,00	216 000,00	216 000,00
Dochód (w zł)	358 665,00	144 000,00	144 000,00
Podatek (w zł)	102 796,00	34 106,00	27 360,00
Składki na ubezpieczenia społeczne (w zł)	17 533,72	9 751,32	9 751,32
Składka na ubezpieczenie zdrowotne (w zł)	30 821,97	3 567,36	3 567,36
Należny podatek dochodowy (w zł)	70 646,00	27 914,00	22 435,00
Dochód netto (w zł)	240 998,31	318 767,32	324 246,32
Przychód (dochód brutto) (w zł)	120 000,00	120 000,00	120 000,00
Koszty uzyskania przychodu (w zł)	1 335,00	72 000,00	72 000,00
Dochód (w zł)	118 665,00	48 000,00	48 000,00
Podatek (w zł)	25 999,00	8 084,00	9 120,00
Składki na ubezpieczenia społeczne (w zł)	16 452,00	9 751,32	9 751,32
Składka na ubezpieczenie zdrowotne (w zł)	9 319,32	3 567,36	3 567,36
Należny podatek dochodowy (w zł)	12 379,00	3 257,00	4 195,00
Dochód netto (w zł)	80 514,68	103 424,32	102 486,32
Przychód (dochód brutto) (w zł)	60 000,00	60 000,00	60 000,00
Koszty uzyskania przychodu (w zł)	1 335,00	36 000,00	36 000,00
Dochód (w zł)	58 665,00	24 000,00	24 000,00
Podatek (w zł)	10 004,00	3 764,00	4 560,00
Składki na ubezpieczenia społeczne (w zł)	8 226,00	9 751,32	9 751,32
Składka na ubezpieczenie zdrowotne (w zł)	4 659,72	3 567,36	3 567,36
Należny podatek dochodowy (w zł)	4 512,00	0	0
Dochód netto (w zł)	41 267,28	46 681,32	46 681,32

*W tabeli składka na ubezpieczenie zdrowotne została podana w wysokości 9% podstawy jej wymiaru, tj. w wysokości kwoty do zapłaty. Odliczeniu od podatku podlega 7,75% podstawy jej wymiaru; ** Koszty uzyskania przychodu: przyjęto w wysokości 1335 zł (rocznie) z tytułu jednego stosunku pracy, gdy miejsce stałego lub czasowego zamieszkania pracownika jest położone w miejscowości, w której znajduje się zakład pracy – dla podatnika uzyskującego wynagrodzenie ze stosunku pracy przyjęto w wysokości 60% uzyskanego przychodu z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej – dla przedsiębiorcy; *** Należny podatek dochodowy to podatek obliczony od podstawy opodatkowania pomniejszony o składki na ubezpieczenie zdrowotne. Postrzeganie należnego podatku dochodowego powinno odbywać się przez pryzmat kwot pomniejszych o odliczone składki na ubezpieczenie zdrowotne, gdyż to one obrazują rzeczywistą wysokość płaconego podatku dochodowego od osób fizycznych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ZUS [www.zus.pl] oraz art. 27 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych [Ustawa z 26 lipca 1991].

Analizując dane zawarte w tab. 1, należy zwrócić uwagę na znaczącą różnicę w wysokościach należnego podatku dochodowego od osób fizycznych, biorąc pod uwagę taki sam poziom przychodów. Przedstawione w tabeli obciążenia podatkowe podatnika uzyskującego wynagrodzenie ze stosunku pracy oraz przedsiębiorcy wybierającego opodatkowanie dochodów podatkiem dochodowym na zasadach ogólnych wyraźnie pokazują uprzywilejowaną pozycję przedsiębiorców na tle podatnika uzyskującego wynagrodzenie ze stosunku pracy, bez względu na wysokość osiąganego przychodu. Niewątpliwie oznacza to, że osoby fizyczne prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą, w odróżnieniu od osób fizycznych uzyskujących przychody z wynagrodzenia ze stosunku pracy, mają wpływ na wysokość płaconego podatku dochodowego.

Należny podatek dochodowy od osób fizycznych, dla podatnika uzyskującego roczne przychody z tytułu wynagrodzenia ze stosunku pracy w wysokości 1200 tys. zł jest o 138 909 zł, tj. o 102,60%, wyższy od należnego podatku tego rodzaju obliczonego dla tej samej wysokości przychodów uzyskiwanych przez przedsiębiorcę opodatkowanego na zasadach ogólnych przy zastosowaniu progresywnej skali podatkowej i aż o 188 068 zł, tj. o 218%, wyższy dla przychodów uzyskiwanych przez przedsiębiorcę opodatkowanego na zasadach ogólnych przy zastosowaniu stawki liniowej w wysokości 19%, przy założeniu, że żaden z podmiotów nie korzysta z ulg, zwolnień i preferencji podatkowych (oprócz składek na ubezpieczenia społeczne i składki na ubezpieczenie zdrowotne). Biorąc pod uwagę niższe roczne przychody zarówno podatnika uzyskującego przychody z tytułu wynagrodzenia ze stosunku pracy, jak i przedsiębiorcy opodatkowanego na zasadach ogólnych według progresywnej skali podatkowej oraz przedsiębiorcy opodatkowanego na zasadach ogólnych podatkiem liniowym w wysokości 19%, przy tych samych założeniach – różnice w kwotach należnego podatku dochodowego od osób fizycznych stopniowo się zmniejszają, ale w każdym przypadku podatek ten jest znacznie wyższy dla podatnika uzyskującego przychody z tytułu wynagrodzenia ze stosunku pracy niż dla przedsiębiorcy. Należny podatek dochodowy od osób fizycznych dla podatnika uzyskującego roczne przychody z tytułu wynagrodzenia ze stosunku pracy jest wyższy:

- w wysokości 600 000 zł odpowiednio o 70 209 i 88 168 zł, tj. o 119,7 i 216,8%,
  - w wysokości 360 000 zł odpowiednio o 42 732 zł i 48 211 zł, tj. o 153,1 i 214,9%,
  - w wysokości 120 000 zł odpowiednio o 9122 i 8184 zł, tj. o 280,1 i 195,1%,
- od należnego podatku dochodowego od osób fizycznych obliczonego dla tej samej wysokości przychodów dla przedsiębiorcy opodatkowanego na zasadach ogólnych przy zastosowaniu progresywnej skali podatkowej i przedsiębiorcy opodatkowanego na zasadach ogólnych przy zastosowaniu stawki liniowej w wysokości 19%. Roczny przychód w wysokości 60 tys. zł generuje należny podatek dochodowy od osób fizycznych w kwocie 4512 zł tylko dla podatnika uzyskującego wynagrodze-

nie ze stosunku pracy. Podatnicy prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą tego podatku nie ponoszą.

Tabela 2. Efektywna stopa podatkowa podatników uzyskujących wynagrodzenie ze stosunku pracy oraz przedsiębiorców w 2017 roku (w ujęciu procentowym)

Wysokość przychodu (w zł)	Efektywna stopa podatkowa (w %)		
	umowa o pracę	pozarolnicza działalność gospodarcza – zasady ogólne	
		według progresywnej skali podatkowej	według stawki liniowej 19%
1 200 000	22,9	11,3	7,2
600 000	21,5	9,8	6,8
360 000	19,6	6,2	6,2
120 000	10,3	3,5	3,5
60 000	7,5	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tab. 1.

Porównanie obciążeń podatkowych przychodów w wysokości: 1200 tys., 600 tys., 360 tys., 120 tys. i 60 tys. zł z uwzględnieniem odliczenia składek na ubezpieczenia społeczne oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne dla poszczególnych podmiotów w ujęciu procentowym obrazuje tab. 2.

Dokonując porównania obciążeń podatkowych z uwzględnieniem składek na ubezpieczenia społeczne i składki na ubezpieczenie zdrowotne w ujęciu procentowym, obciążenia przychodów uzyskiwanych z tytułu wynagrodzenia ze stosunku pracy kształtują się na poziomie:

- 22,9%, przy obciążeniu podatkowym przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej na poziomie 11,3% (opodatkowanych na zasadach ogólnych przy zastosowaniu progresywnej skali podatkowej) i 7,2% (opodatkowanych na zasadach ogólnych przy zastosowaniu stawki liniowej w wysokości 19%) – dla wysokości przychodów 1200 tys. zł;
- 21,5%, przy obciążeniu podatkowym przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej na poziomie 9,8% (opodatkowanych na zasadach ogólnych przy zastosowaniu progresywnej skali podatkowej) i 6,8% (opodatkowanych na zasadach ogólnych przy zastosowaniu stawki liniowej w wysokości 19%) – dla wysokości przychodów 600 tys. zł;
- 19,6%, przy obciążeniu podatkowym przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej na poziomie 6,2% (zarówno opodatkowanych na zasadach ogólnych przy zastosowaniu progresywnej skali podatkowej, jak i opodatkowanych na zasadach ogólnych przy zastosowaniu stawki liniowej w wysokości 19%) – dla wysokości przychodów 360 tys. zł;
- 10,3%, przy obciążeniu podatkowym przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej na poziomie 3,5% (zarówno opodatkowanych na zasadach ogólnych przy zastosowaniu progresywnej skali podatkowej, jak i opodatkowanych

na zasadach ogólnych przy zastosowaniu stawki liniowej w wysokości 19%) – dla wysokości przychodów 120 tys. zł.

Obciążenie fiskalne przychodów w wysokości 60 tys. zł uzyskiwanych z tytułu wynagrodzenia ze stosunku pracy kształtuje się na poziomie 7,5%, przy braku obciążenia podatkowego tego przychodu podatkiem dochodowym od osób fizycznych z pozarolniczej działalności gospodarczej przy omawianych formach opodatkowania na zasadach ogólnych.

Efektywna stopa podatkowa, wyznaczona w tab. 2 odrębnie dla każdej z omawianych form zarobkowania, pozwoli ocenić zróżnicowanie obciążeń podatkowych dla poszczególnych grup podatników.

Zróżnicowanie wielkości obciążeń podatkowych zależy od:

- wysokości ponoszonych kosztów związanych ze źródłem uzyskiwanego przychodu,
- wysokości składek na ubezpieczenia społeczne i wysokości składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz
- sposobu opodatkowania dochodu podatkiem dochodowym od osób fizycznych.

Uzyskiwanie przez podatnika przychodów z poszczególnych źródeł wiąże się na ogół z koniecznością ponoszenia pewnych wydatków, zwanych kosztami uzyskania przychodu. Ponieważ dochodem ze źródła przychodów jest nadwyżka sumy przychodów nad kosztami ich uzyskania osiągnięta w roku podatkowym, ustalenie wysokości dochodów do celów opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych wymaga wcześniejszego określenia kosztów poniesionych w związku z osiągniętymi przychodami. Z praktycznego punktu widzenia koszty uzyskania przychodów stanowią istotny element kształtujący wysokość dochodu do opodatkowania i w konsekwencji wysokość podatku należnego.

Dla przychodów uzyskiwanych z tytułu wynagrodzenia ze stosunku pracy ustawodawca określił koszty uzyskania kwotowo. Wątpliwości może budzić brak różnorodności i wysokości kosztów uzyskania przychodów z tego źródła. Kształtowanie wysokości tych kosztów zawęża się jedynie do kwestii: zatrudnienia pracownika u wielu pracodawców, dojazdu pracownika do pracy, jak również tego, czy praca znajduje się w miejscu, czy też poza miejscem zamieszkania pracownika. Pominięty jest natomiast przez ustawodawcę fakt, że wykonywanie pracy często wiąże się z koniecznością ponoszenia, ponad wysokości uwzględnione, innych kosztów, których skala i rodzaj będą uzależnione od charakteru wykonywanej pracy. Wątpliwości może również budzić wysokość tych kosztów, które mogłyby uwzględniać minimum egzystencji, jak też różnego rodzaju wydatki, np. na podnoszenie kwalifikacji zawodowych czy też zakup: przyrządów, pomocy i wydawnictw fachowych bezpośrednio związanych z wykonywaną pracą lub odzieży wymaganej jako ubiór służbowy, przez nikogo niefinansowanej. Natomiast przedsiębiorca może przychód obniżyć o takie wydatki, praktycznie w pełnej wysokości, jakie ponosi. Przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej nie ma wyznaczonych limitów kosztów. Każdy niewykluczony przepisami ustawy o podatku dochodowym od osób

fizycznych, rzeczywiście poniesiony wydatek związany z pozarolniczą działalnością gospodarczą, prawidłowo udokumentowany fakturą lub rachunkiem, może stanowić koszt podatkowy. Najpopularniejsze z nich to: koszty rozmów telefonicznych czy eksploatacji samochodów, amortyzacja środków trwałych, raty leasingowe, zakup komputera, programów komputerowych, materiałów biurowych itp., a także koszt usługi księgowej. Niektóre z tych kosztów są ponoszone także przez osoby wykonujące pracę na podstawie stosunku pracy. Są to takie koszty, jak: eksploatacja samochodu, amortyzacja środków trwałych, zakup komputera, programów komputerowych i inne. Niestety nie są one uznawane jako koszty uzyskania przychodów. Rozpatrując katalog uznanych kosztów uzyskania przychodów w podatku dochodowym od osób fizycznych dla tych grup podatników, obserwujemy pewnego rodzaju paradoks. Używanie samochodu osobowego dla pracownika uczelni jest bardziej uzasadnione niż dla osoby prowadzącej działalność gospodarczą w zakresie handlu. Pierwszy podatnik wykorzystuje ten środek transportu do codziennego przemieszczania się i przewożenia prac do sprawdzania, projektów, książek itp. Natomiast handlowiec, w dobie rozwoju firm logistycznych, w zasadzie każdy towar może mieć dowieziony przez dostawcę do swojego punktu sprzedaży.

Oznacza to, że w pozarolniczej działalności gospodarczej koszty uzyskania przychodu są znacznie wyższe niż w odniesieniu do wynagrodzenia ze stosunku pracy. Przedsiębiorcy mają możliwość kształtowania wysokości kosztów uzyskania przychodu, co w konsekwencji stwarza możliwości ukrycia lub obniżenia dochodów. Takich możliwości nie mają podatnicy uzyskujący wynagrodzenie ze stosunku pracy. Jest to istotny problem z punktu widzenia rozłożenia ciężaru podatkowego. Podatnicy, którzy w związku z wysokimi dochodami uzyskiwanymi z pozarolniczej działalności gospodarczej powinni płacić wyższe podatki, ze względu na zawyżone koszty uzyskania przychodów płacą je w relatywnie niskiej wysokości. Natomiast podatnicy o niskich dochodach, a przy tym bez możliwości kształtowania wysokości kosztów podatkowych, czyli jednocześnie niskich ustawowych kosztach uzyskania przychodu, płacą odpowiednio wysokie podatki. Nierówne egzekwowanie należności podatkowych osłabia dyscyplinę podatników. Konsekwencją tej sytuacji są niższe łączne wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych do budżetu państwa.

Kolejną korzyść, jaką uzyskuje podatnik będący przedsiębiorcą, to możliwość znacznego ograniczenia wysokości składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne. Przedsiębiorca, niezależnie od wysokości uzyskanego przychodu, płaci składki na ubezpieczenia społeczne od zadeklarowanej podstawy wymiaru, jednak nie niższej niż 60% przeciętnego wynagrodzenia². Przedsiębiorcę obowiązuje również jedna, stała w całym roku, wysokość podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne. Wynosi ona 75% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w IV kwartale roku po-

² Miesięczna składka ZUS dla przedsiębiorców za miesiące styczeń-grudzień 2017 r. wynosi 812,61 zł (podstawa wymiaru: 2557,80 zł).

przedniego, włącznie z wypłatami z zysku³. Oznacza to, że wysokość składek społecznych i składki zdrowotnej nie zmienia się wraz ze zmianą wysokości przychodów. Natomiast składki na ubezpieczenia społeczne oraz składka zdrowotna przy wynagrodzeniu ze stosunku pracy rosną wraz ze wzrostem podstawy ich wymiaru, tj. przychodu w rozumieniu przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Ukłonem w stronę podatnika rozpoczynającego pozarolniczą działalność gospodarczą jest możliwość opłacania składek społecznych i zdrowotnej ustalonych na preferencyjnych warunkach w ciągu pierwszych dwóch lat jej prowadzenia. Wówczas podstawą wymiaru tych składek jest 30% minimalnego wynagrodzenia brutto za pracę. Ta możliwość nie dotyczy podatników podejmujących pierwszą pracę w ramach zatrudnienia na umowę o pracę.

Przy rocznym przychodzie z tytułu wynagrodzenia ze stosunku pracy: 1200 tys., 600 tys. i 360 tys. zł, stanowiącym podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne – podatnik opłaca je w wysokości 17 533,72 zł⁴ i są one wyższe o 7782,40 zł od składek społecznych opłacanych przez przedsiębiorcę opodatkowanego na zasadach ogólnych zarówno przy zastosowaniu progresywnej skali podatkowej, jak i przy zastosowaniu stawki liniowej w wysokości 19%. Przy niższym przychodzie z tytułu wynagrodzenia ze stosunku pracy wysokość opłacanych składek na ubezpieczenia społeczne będzie się zmniejszać. Przy przychodach 120 tys. zł będą one stanowiły kwotę 16 452 zł i będą wyższe o 6700,68 zł od składek przedsiębiorcy, natomiast przy przychodach 60 tys. zł – 8226 zł i będą niższe o 1525,32 zł od składek przedsiębiorcy przy tym samym poziomie przychodu.

Udział składek na ubezpieczenia społeczne w przychodzie wzrasta aż do wysokości przychodów z tytułu wynagrodzenia ze stosunku pracy w kwocie 127 890 zł (jest to kwota rocznego ograniczenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w 2017 roku). Przychód z wynagrodzenia ze stosunku pracy poniżej kwoty 127 890 zł w każdym przypadku będzie obciążony składkami społecznymi w wysokości 13,7%, tj. składką emerytalną w wysokości 9,76%, składką rentową w wysokości 1,5% i składką zdrowotną w wysokości 2,45%. Udział składek na ubezpieczenia społeczne w przychodzie z pozarolniczej działalności gospodarczej będzie wzrastał wraz ze spadkiem uzyskiwanego przychodu. Dla przychodu z pozarolniczej działalności gospodarczej w wysokości 1200 tys. zł wynosi 0,8%, dla przychodu w wysokości 600 tys. zł – 1,6%, dla przychodu w wysokości 360 tys. zł

³ Miesięczna składka zdrowotna dla przedsiębiorców za miesiące styczeń-grudzień 2017 r. wynosi 297,28 zł, do odliczenia 255,99 zł (podstawa wymiaru: 3303,13 zł).

⁴ Jeżeli przychód osiągnięty przez osobę fizyczną z wynagrodzenia ze stosunku pracy przekroczy kwotę rocznego ograniczenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, to zaprzestaje ona odprowadzać składki na ubezpieczenia społeczne od momentu tego przekroczenia. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalno-rentowe w danym roku kalendarzowym jest ograniczona do 30-krotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok kalendarzowy, określonego w ustawie budżetowej. W 2017 roku jest to kwota 127 890 zł (4263 zł × 30).

Tabela 3. Porównanie łącznych obciążeń podatkowych (w %)

Wyszczególnienie	Umowa o pracę	Pozarolnicza działalność gospodarcza – zasady ogólne	
		według progresywnej skali podatkowej	według stawki liniowej 19%
Roczny przychód: 1 200 000 zł			
Udział składek na ubezpieczenia społeczne w przychodzie (w %)	1,5	0,8	0,8
Udział składek na ubezpieczenie zdrowotne w przychodzie (w %)	8,9	0,3	0,3
Udział należnego podatku dochodowego w przychodzie (w %)	22,9	11,3	7,2
Łączne obciążenie fiskalne (w %)	33,3	12,4	8,3
Roczny przychód: 600 000 zł			
Udział składek na ubezpieczenia społeczne w przychodzie (w %)	2,9	1,6	1,6
Udział składek na ubezpieczenie zdrowotne w przychodzie (w %)	8,7	0,6	0,6
Udział należnego podatku dochodowego w przychodzie (w %)	21,5	9,8	6,8
Łączne obciążenie fiskalne (w %)	33,1	12,0	9,0
Roczny przychód: 360 000 zł			
Udział składek na ubezpieczenia społeczne w przychodzie (w %)	4,9	2,7	2,7
Udział składek na ubezpieczenie zdrowotne w przychodzie (w %)	8,6	1,0	1,0
Udział należnego podatku dochodowego w przychodzie (w %)	19,6	7,8	6,2
Łączne obciążenie fiskalne (w %)	33,10	11,5	9,90
Roczny przychód: 120 000 zł			
Udział składek na ubezpieczenia społeczne w przychodzie (w %)	13,7	8,10	8,10
Udział składek na ubezpieczenie zdrowotne w przychodzie (w %)	7,8	3,0	3,0
Udział należnego podatku dochodowego w przychodzie (w %)	10,3	2,7	3,5
Łączne obciążenie fiskalne (w %)	31,8	13,8	14,6
Roczny przychód: 60 000 zł			
Udział składek na ubezpieczenia społeczne w przychodzie (w %)	13,7	16,3	16,3
Udział składek na ubezpieczenie zdrowotne w przychodzie (w %)	7,8	5,9	5,9
Udział należnego podatku dochodowego w przychodzie (w %)	7,5	-	-
Łączne obciążenie fiskalne (w %)	29,0	22,20	22,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tab. 1.

– 2,7%, dla przychodu w wysokości 120 tys. zł – 8,1%, natomiast dla przychodu w wysokości 60 tys. zł – 16,3%. Dzieje się tak dlatego, gdyż składka na ubezpieczenia społeczne przedsiębiorcy jest stała i w 2017 roku wynosi 9751,32 zł w skali roku.

Wysokość składki na ubezpieczenie zdrowotne podatnika uzyskującego przychody ze stosunku pracy maleje wraz ze zmniejszającą się kwotą do podstawy jej wymiaru, tj. przychodu, podczas gdy dla przedsiębiorcy jest stała, w 2017 roku wynosi 3567,36 zł bez względu na wysokość uzyskiwanego przychodu. Dla omawianych wysokości przychodów wysokość składki na ubezpieczenie zdrowotne jest w każdym przypadku wyższa dla podatnika uzyskującego wynagrodzenie ze stosunku pracy niż dla przedsiębiorcy. Dla przychodu w wysokości 1200 tys. zł aż o 102 854,61 zł, dla przychodu w wysokości 600 tys. zł o 48 854,61 zł, dla przychodu w wysokości 360 tys. o 27 254,61 zł, dla przychodu w wysokości 120 tys. zł o 5751,96 zł, natomiast dla przychodu w wysokości 60 tys. zł o 1092,36 zł.

Oznacza to, że im wyższe wynagrodzenie uzyskuje podatnik ze stosunku pracy, tym większe ponosi koszty związane z ubezpieczeniem społecznym i zdrowotnym, podczas gdy dla przedsiębiorcy są to wartości stałe, nie uzależnione od wysokości uzyskiwanego przychodu.

Ważną korzyścią dla osoby prowadzącej pozarolniczą działalność jest możliwość opodatkowania dochodu w formie podatku w stałej wysokości 19%. Progiem opłacalności metody liniowej jest kwota 85 528 zł, czyli dochód, po którego przekroczeniu obowiązuje wyższy, 32-procentowy podatek rozliczany według progresywnej skali podatkowej. Należy zauważyć, że przepisy podatkowe podatnikowi uzyskującemu wysokie przychody z tytułu wynagrodzenia ze stosunku pracy nie dają możliwości opodatkowania przychodów przy zastosowaniu stawki liniowej 19%, ma on wówczas do dyspozycji stawkę podatkową w wysokości 32%. W przypadku osób, u których podstawa opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych jest wyższa niż 85 528 zł, oznacza to nie tylko konieczność zapłacenia składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości 13,71% wynagrodzenia⁵ (przynajmniej do granicy dochodu 127 890 zł w 2017 roku⁶), ale i zapłacenia od kwoty powyżej 85 528 zł, – 32% podatku.

Porównanie łącznych obciążeń fiskalnych, tj. obciążenia przychodów składkami społecznymi i składką zdrowotną oraz obciążenie podatkiem dochodowym dla omawianych przychodów w ujęciu procentowym przedstawiono w tab. 3.

Łączne obciążenia fiskalne podatnika uzyskującego roczne przychody z tytułu wynagrodzenia ze stosunku pracy w wysokości 1200 tys. zł wynoszą 33,3%, podczas gdy dla tej samej wysokości rocznych przychodów łączne fiskalne przedsiębiorcy opodatkowanego na zasadach ogólnych, przy zastosowaniu progresywnej skali podatkowej są niższe o 20,9 punktu procentowego, a dla przedsiębiorcy opo-

⁵ Wysokość stóp procentowych składek ZUS finansowanych przez pracownika w 2017 r.: 9,76% składka emerytalna, 1,5% składka rentowa, 2,45% składka zdrowotna.

⁶ Kwota rocznego ograniczenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne: 127 890 zł została podana w Monitorze Polskim z 2016 roku (poz. 1188).

datkowanego na zasadach ogólnych przy zastosowaniu stawki liniowej w wysokości 19% – o 25 punktów procentowych. Wyższe łączne obciążenia fiskalne charakteryzują wynagrodzenie ze stosunku pracy na tle obciążeń podatkowych ponoszonych przez przedsiębiorcę również dla przychodów w wysokości 600 tys., 360 tys. i 120 tys. zł. Przy najniższych omawianych rocznych przychodach w wysokości 60 tys. zł łączne obciążenia fiskalne są wyższe dla podatnika uzyskującego wynagrodzenie ze stosunku pracy o 6,8 punktu procentowego niż dla przedsiębiorcy. Należy zauważyć, że różnice w łącznych obciążeniach fiskalnych pomiędzy podatnikiem uzyskującym wynagrodzenie ze stosunku pracy a przedsiębiorcą maleją wraz z obniżającą się wysokością przychodu.

3. Zakończenie

System podatku dochodowego od osób fizycznych nierówno traktuje pod względem obciążeń podatkowych źródła uzyskiwania przychodów, jakim jest wynagrodzenie ze stosunku pracy oraz pozarolnicza działalność gospodarcza. Największe możliwości na optymalizację obciążeń podatkowych mają osoby fizyczne, które zdecydowały się na samozatrudnienie/bycie przedsiębiorcą.

Po pierwsze pozarolnicza działalność gospodarcza daje możliwość obniżenia przychodu dzięki znacznie wyższym niż w przypadku wynagrodzenia ze stosunku pracy kosztom uzyskania przychodu, które obniżają podstawę opodatkowania (im wyższe koszty podatkowe, tym niższy należny podatek dochodowy). Druga korzyść, jaką uzyskuje przedsiębiorca, to możliwość znacznego ograniczenia wysokości składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne. Niezależnie bowiem od wysokości uzyskanego przychodu przedsiębiorca płaci je od zadeklarowanej podstawy wymiaru. Kolejna ważna korzyść dla osoby fizycznej prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą to możliwość opodatkowania dochodu na zasadach ogólnych przy zastosowaniu stałej stawki podatku w wysokości 19%. Z takiej możliwości nie mogą skorzystać osoby fizyczne uzyskujące przychody z wynagrodzenia ze stosunku pracy.

Można stwierdzić, że z punktu widzenia osoby fizycznej chcącej zoptymalizować swoje przychody pod kątem obciążeń podatkowych, w tym również obciążeń z tytułu składek społecznych i zdrowotnych, optymalnym rozwiązaniem jest rozpoczęcie pracy w charakterze pracownika, natomiast kontynuowanie jej – już w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej. O ile bowiem w pierwszym okresie priorytetowe znaczenie ma bezpieczeństwo zatrudnienia, możliwość zdobycia doświadczenia zawodowego, o tyle później, gdy można już wykorzystywać zdobyte kwalifikacje i doświadczenie, ważniejsze jest zmniejszenie obciążeń fiskalnych, do czego najlepszą drogą jest własna pozarolnicza działalność gospodarcza.

Jeżeli weźmiemy pod uwagę źródło przychodów, jakim jest wynagrodzenie ze stosunku pracy – łączne obciążenia fiskalne będą wzrastały wraz ze wzrostem przychodu uzyskiwanego z tego źródła. Równie istotne jest to, jak rozkładane są

obciążenia fiskalne dla tej grupy podatników. I w tym przypadku można stwierdzić, że system podatku dochodowego od osób fizycznych w Polsce jest niesprawiedliwy. Podatnik uzyskujący roczne wynagrodzenie ze stosunku pracy 1200 tys. zł obciążony jest łącznie w 33,33%, natomiast podatnik, którego roczne przychody są niższe o 1140 tys. zł i wynoszą 60 tys. zł – w 29%. Dość naturalne powinno być, że osoby bardziej zamożne ponoszą obciążenia finansowe procentowo wyższe niż osoby mniej zamożne. Wynikać to powinno z malejącej tzw. krańcowej użyteczności konsumpcji, czyli faktu, że satysfakcja osoby o niskich przychodach z dodatkowego przychodu jest znacznie większa niż satysfakcja osoby zamożnej. Na przykład 10-procentowy dochodowy od osób fizycznych dla wszystkich podatników oznacza, że standard życia osób ubogich spadnie znacznie bardziej niż osób zamożnych. Sytuacja odwrotna wystąpi w przypadku przedsiębiorców. Im niższej przesuwamy się na progresywnej skali podatkowej przy opodatkowaniu przedsiębiorcy, tym obciążenie podatkowe będzie wyższe. Łączne obciążenia fiskalne przedsiębiorcy, którego dochód będzie opodatkowany stawką 18%, wyniosą 22,20%, natomiast łączne obciążenia fiskalne dla dochodów opodatkowanych stawką 32% będą mieściły się w granicach od 12,4 do 13,8%. Dla przedsiębiorcy opodatkowanego na zasadach ogólnych przy zastosowaniu stawki liniowej w wysokości 19% łączne obciążenia fiskalne będą również wzrastały wraz ze zmniejszającym się przychodem. Przy uzyskanym przychodzie w wysokości 60 tys. zł będą one o 13,9 punktu procentowego wyższe niż przy uzyskanym przychodzie w wysokości 1200 tys. zł.

Literatura

Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, tekst jednolity, Dz.U, 2016, poz. 2032 ze zm.
www.zus.pl.